

שיעור מחנך ליום הזיכרון תשע"ב – מהו זיכרון

מאת סיגל וייס

• מחלקים את הילדים לזוגות.

תולים על קירות החדר שירים וסיפורים הקשורים ליום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. הזוגות מסתובבים בחדר ובחרים שיר או קטע שהם מתחברים אליו, מרגש אותם, מעצבן אותם, מזכיר לאחד מהם משהו אישי. בזמן שהם מסתובבים רצוי להשמיע את השירים שיש בתערוכה, כמו אחי הצעיר יהודה.

• כל זוג מציג את הקטע שבחר ומסביר למה בחר בו.

• דיון

- למה זיכרון ויום הזיכרון זה דבר חשוב?
- האם יש כיוונים חיוביים וכיוונים שליליים שאפשר לקחת אליהם זיכרון?

• משמיעים את שיר לשלום ומקרינים מילים על המסך.

• שואלים מהי משמעות הזיכרון ויום הזיכרון לפי השיר הזה.

משה חבר של כולנו
זאת פעם ראשונה מאז שהוא נהרג שאני רואה את
התמונה הזאת ככה מול העיניים, וקולט שמשה נהרג...משה הנצחי
נהרג...
תמיד זה עובר לידנו, אך אף פעם לא נגע.
ועכשיו כל פיגוע וכל חייל שנהרג מזכיר לי אותך משה.
איך הלכת לנו ככה?
קשה לי להבין בכלל שאין משה יותר.
עברנו כמעט חודשיים ביחד, והכאב רק הולך וגובר,
כי עם הזמן מתחילים להבין ולקלוט באמת...
אז משה, תשמור עלינו שם למעלה,
ותשמור על החברים שלך, החיילים, שבוכים כל-כך שאיבדו אותך.

משפחת השכול / חיים חפר

שוב אתם מתכנסים...

ואנחנו מביטים בכם ומבטכם נשלח אלינו
ואנחנו משפילים עיניים כי עוד רב ועצום חובנו
ואתם שילמתם אותו. באותה מלחמה,
באותה שנה באותו יום

כבד ונורא אשר נפרע עד תום.

...מבטכם זוכר את היקר לכם אשר כבה כנר

זוכר כל העם ומנסה לחזור ולשחזר

את דמות הנפש ההיא, את ימיה ושעותיה

את מגע ידה, את חיוכה וצערה, את כל תנועותיה

וגם את הרגע בו הלך אל האדמה, אל אהבת רגביה

בלי להשיב על שאלת יקיריו שחזרו ותהו

למה דווקא הוא? למה דווקא הוא?

משפחת השכול מתכנסת... מבט זוכר

מי ייתן ולא יותר... מי ייתן ולא יותר.

גיא נסיך שלנו

נשארנו מבולבלים בוכים ואובדי עצות
את כל יופיו של העולם קבלנו ממך
גיא היה כמו גלים, ים, ואהבה.
גיא היה כמו צחוק מתגלגל ומתגלגל
יופי, רכות, עדינות לאין קץ ושמחה.
לגיא היו זוג עיניים חומות טהורות ותמימות
חיבוק מלא עדינות, ים של הקרבה
כמו עולם שלם. רק בן שמונה עשרה וחצי וכבר
מקווה ששקט לך וטוב לך שם למעלה
כי אין אדם שמגיע לו אושר יותר ממך.
ולא משנה מה המרחק בינינו
זיכרוןך חקוק בלבנו עד אובדן נשמה.

אבא של יוחאי / תרצה

אתר

אבא של יוחאי

אבא של יוחאי

לא חזר הביתה

אבא של יוחאי

לא יחזור הביתה

אבל אבא של יוחאי

תמיד יהיה אבא של יוחאי

ככה אמרה לי סבתא.

ופעם ילדים בחצר

שאלו את יוחאי

"איפה אבא שלך?"

והם היו רעשנים כאלה

וגדולים...

שתק יוחאי וחיפש וחיפש

מילים.

זקף את הראש

והרכין את הראש

(יוחאי רק בן שלוש)

ולבסוף הוא כאילו עצם את

עינו

ואמר בקול רך ופלאי

אבא שלי איננו עכשיו

אני

אבא שלי.

"לבכות לך"

אני הולך לבכות לך
תהיה חזק למעלה
געגועי כמו דלתות
שנפתחות בלילה

לנצח אחי
אזכור אותך תמיד
וניפגש בסוף, אתה יודע
ויש לי חברים
אבל גם הם כבים
אל מול אורך המשגע

כשעצובים הולכים לים
לכן הים מלוח
וזה עצוב שלהחזיר ציוד
אפשר
לא געגוע

לנצח אחי...

וכמו הגלים אנחנו מתנפצים
אל המזח אל החיים

שיר לשלום

מלים : יעקב רוטבליט
לחן : יאיר רוזנבלום

תנו לשמש לחדור
מבעד לפרחים.
אל תביטו לאחור,
הניחו להולכים.
שאו עיניים בתקווה,
לא דרך כוונות,
שירו שיר לאהבה
ולא למלחמות.
אל תגידו : יום יבוא-
הביאו את היום.
(כי לא חלום הוא)
ובכל הכיכרות
הריעו רק שלום.

לכן, רק שירו שיר לשלום
אל תלחשו תפילה,
מוטב תשירו שיר לשלום
בצעקה גדולה.

תנו לשמש לעלות
לבוקר להאיר,
הזכה שבתפילות
אותנו לא תחזיר.
מי אשר כבה נרו
ובעפר נטמן,
בכי מר לא יעירו,
לא יחזירו לכאן.
איש אותנו לא ישיב
מבור תחתית אפל,
(כאן לא יועילו)
לא שמחת הניצחון
ולא שירי הלל.

לכן, רק שירו שיר לשלום
אל תלחשו תפילה.
מוטב תשירו שיר לשלום
בצעקה גדולה.

התרמיל / חיה אגבר

הביאו אלי תרמילך המאבק
בו ארוזים רגעי חיים אחרונים.
הביאו התרמיל שעבר מסעות ודרכים
רגעי אשרך בו היו.

הביאו אלי תרמילך אותו ארוזי ידיך
בפעם האחרונה.
הביאו אלי תרמילך מאבק באבק
המדבר
שם מצאך מותך.

ואותך - הביאו אלי לפרידה ארכה,
מקשט בפרחים אהובים ארוךך.

מכתב קטן

מילים/לחן : דני רובס

מכתב קטן לאיש אחד רחוק
מכאן
ובו תמונה שיש בה זיכרון ישן
שנינו מחייכים למצלמה
לפני שהוא הלך למלחמה

חמה ידו הייתה כשהוא חיבק
אותי
כבר לא בוכה, גם לא בלילה
לבדי
רק הזמן חובש את הפצעים
האלה שבחוץ ואת ההם שלא
רואים

יש ודאי במקום נסתר
תשובה לכל דבר
אז למה דווקא לי
נגמר הכל לפני שהתחיל

מכתב קטן לאיש אחד רחוק
מכאן
ובו ריחות שדה פתוח של דגן
כף רגלינו על האדמה
לפני שהוא הלך למלחמה

חמה ידו הייתה כשהוא חיבק
אותי
כבר לא בוכה
רואה כמו בהילוך איטי
כל הנשימות, הרגעים
האלה שבחוץ ואת ההם שלא
רואים

אחי הצעיר יהודה
אחי הצעיר יהודה,
האם אתה שומע?
האם אתה יודע?
השמש עוד עולה כל בוקר
ואורה לבן,
ולעת ערב רוח מפזרת
את עלי הגן.
הגשם הראשון
ירד לפני יומיים,
בערב יום שלישי,
ושוב אפשר לראות שמיים
בשלולית על הכביש הראשי.

אחי הצעיר יהודה
האם אתה שומע?
האם אתה יודע?
בגן הילדים שלך
לומדים כבר שיר חדש,
ובתיכון התלמידים
שוב מתעמלים על המגרש.
רוחות ערבית
מייללות על המרפסת
את כל שירי הסתיו,
ואמא מחכה בסתר,
שאולי עוד יגיע מכתב.

אחי הצעיר יהודה
האם אתה שומע?
האם אתה יודע?
כל חבריך הטובים
נושאים דמותך עמם,
ובכל הטנקים על קווי הגבול
אתה נמצא איתם
אחי הטוב,
אני זוכר את שתי עיניך,
והן פותרות חידה.
ובני הרך יפה כמוך
בשמך לו אקרא - יהודה.

יזכר

יזכר עם ישראל את בניו ובנותיו,
הנאמנים והאמיצים, חילי צבא-הגנה לישראל,
וכל לוחמי המהפרות וְחִטִּיבוֹת הַלּוֹחָמִים
במערכות העם, וְכֹל אֲנָשֵׁי קְהִילַת הַמּוֹדֵיעִין
וְהַבֹּטְחוֹן וְאֲנָשֵׁי הַמְּשֻׁטָּרָה אֲשֶׁר חָרְפוּ נַפְשָׁם
במלחמה על תקומת ישראל,
וְכֹל אֵלֶּה שֶׁנִּרְצְחוּ בְּאֶרֶץ וּמְחוּצָה לָּהּ
בִּיְדֵי מְרַצְחִים מְאָרְגוּנֵי הַטָּרוֹר.

יזכר ישראל וְיִתְבָּרַךְ בְּזִרְעוֹ וְיֵאָבֵל עַל זֵיו הָעֲלוּמִים
וְחִמְדַּת הַגְּבוּרָה וְקִדְשָׁת הָרִצוֹן וּמְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר נִסְפוּ בַּמְעָרְכָה הַכְּבֵדָה.

יהיו חילי מערכות ישראל עטורי הנצחון
חתומים בלב ישראל לדור דור.

קינת דוד

הצבי ישראל על במותיך חלל איך נפלו גבורים:

אל-תגידו כגת אל-תבשרו בחוצות אשקלון

פן-תשמחנה בנות פלשתים

פן-תעלזנה בנות הערלים:

הרי בגלבוע אל-טל ואל-מטר עליכם ושידי תרומות

כי שם נגעל מגן גבורים

מגן שאול בלי משיח בשמן:

מדם חללים מחלב גבורים

קשת יהונתן לא נשוג אחר

וחרב שאול לא משוב ריקם.

שאול ויהונתן הנצאקים והנעיים בחייהם

ובמותם לא נפרדו

מנשרים קלו מאריות גבור:

בנות ישראל אל-שאול בכינה

המלבשכם שני עם-עדנים

המעלה עדי זקב על לבושכן

איך נפלו גברים בתוך המלקמה

יהונתן על-במותיך חלל:

צר-לי עליך אחי יהונתן נעמת לי מאד

נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים

איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלקמה:

הכבוד למתים

הכבוד הגדול ביותר שאפשר להעניק לכל המתים הרבים,
שרוחם מהלכת עלינו
היום, האלמונים והאחרים, הוא לעמוד מולם ולומר, שקולם
הביישני, המוקיע
באלמותו, נשמע היטב מקצה הארץ עד קצה; שנשתדל בכל
יכולתנו לבנות
מעלהשורשים, שהם תקעו במו גופם באדמה הקשה, עץ יפה,
בית נאה, חברה יפה
ככל האפשר. קולם מכשף אותנו לומר סליחה שהם שם ואנו
כאן, ולנסות לזכור
אותם, את פניהם, את גופם, את כאבם האחרון, את בגידת
החיים, את תעלומת
הכבוד, את הפגז או המוקש, את כלילת השמים, את המילים
הארוגות להפליא
שאומרים לפעמים בשמם, לשווא.

יורם קניוק

חרטה

כשאמרו לי להתחרט
כבר לא יכולתי להתחרט
הלכתי רחוק מדי, אמרתי לעצמי
ולהם, מכדי להתחרט.

אינני יכול לשוב, אמר המת.
התולעים אינם מניחים לי להתחרט
וריח האדמה ממלא את נחירי.

כל מה שחי חי, אמר החי,
אבל אחי, אל תתייראו מפני המת.
הוא לעולם, לעולם
לא יוכל להתחרט.

נתן זך

ילד/ רעיה הרניק.

ילד,

אתה הלכת רחוק מידי
באמת הגזמת עכשיו.
בוא, נפסיק את המשחק הזה
השמיע קול, השמיע קול בחשכה
לאות ציון וכיוון.
אני אדליק את האורות,
חזור הביתה, חזור לישון.

ילד,

אם לא תחזור עכשיו,
כבר לא תחזור
ושום אור לא ידלק בחשכה
והבית שלך יקרוס לצידך
ואני איתך...

והכוכבים על קברך...

חן, לו היה לי רק עוד אח

חן, אח אחד וצעיר כל כך.
חן, לו היה לי רק עוד אח.

החיים ממשיכים כרגיל להתנהל,
ואיך אני ממשיכה? רק בעזרת האל
השמש זורחת, מאירה מחממת, שוקעת ושוב,
והכאב רק אוכל בי – היה לי אח כה אהוב.

זוכר ילדות יפה אחת בכפר יפה אחד
איך היינו כה תמימים, חשבנו שנחיה לעד
כמה תכניות רקמנו לנו לעתיד,
על כך רק הזיכרונות יוכלו להעיד.

האם רואה אתה אותי שם משמים
ורואה את עיניי הדומעות כמו מים?
מבכה אותך אני כל יום ויום
הכאב חזק, פתאומי – כמו תהום.
וכל לילה, בטרם את עיניי אעצום,
אזיל דמעות אל הכר, ואדום.
כי החיים שבים למסלולם
גם אני וכך גם כולם.
אך בלב אתה איתי תמיד
היום, אתמול ולכל אורך העתיד.

חן, אח אחד צעיר כל כך,
חן שהיה לי, והיה לי אח.

זכרוננו אחים / חיים גורי

"זכרוננו, אחים יקרים!

יצאנו עמכם בבוא יום ונפלנו עם ערב.

כבדו הקרבות במישור והאש לחכה בהרים,

- ואנו נפלנו בחרב.

הלכנו עמכם בשורה אדמה וקודרת.

זכרוננו, אחים, את לבנו פלחה העופרת.

יש צחוק ושמחה וקולות חוגגים מעברנו,

ואנחנו איננו רואים ופרחים עצובים על קברנו.

זכרוננו, אחים ורעים,

כי נפלנו בשם החיים!"

מי יודע דרך השכול

מי יודע דרך השכול
נוחת לפתע, מבקיע את חומת הבית
חותר מבעד לדלת
אינו מבחין

בין אמא לאבא, בין אח לאחות, בין בת לבן
משאיר אותם כואבים, דואבים, בודדים
אין לו מעצורים, אין לו רחמים
הוא שובר, הוא מכה, הוא מצליף

מי יודע דרך השכול,
הוא צובע את השער בלבן,
מכבה את המאור בעיניים,
משאיר קמטים על הפנים
זורע עצב ויגון, מורט את העצבים
הוא חודר כליות לב
מכרסם, פוצע, מכאיב

מי יודע דרך השכול
פורץ בסערה, משבית כל שמחה
מרבה תהיות, למה, מדוע
אינו נותן מנוח בלילה וביום
גם אם נעלם, ולא נראה יותר
הוא שוכן בחדרי הלב
ואינו יוצא אף פעם
אף פעם

מי יודע דרך השכול

תן לנו כח

תן לנו כח שוב לשאת ברעדה על כפינו

את מגש הכסף - תפארת בנינו

תן לנו כח - לשמוח

ולבכות - עד כלות

תן לנו כח להכיל בתוך הלב האחד

את שכרון השמחה הגדולה ואלפי היגונות

תן לנו כח להביט בעיני אלמנות בשכולן

לעמוד בדממה מול אין סוף צערן

תן לנו כח - לשכוח

הנקם והדם

תן לנו כח לשוב מן הטנק אל יום חג ויום חול

לזרוע חטה של מחר בשדה קרב של אתמול